

Kapitoly z topografie lázní Teplíc nad Bečvou a okolí

PhDr. Bohumír Indra

BAROKNÍ KAMENNÁ SOCHA SVATOJÁNSKÁ NA SKÁLE U TEPLIC NAD BEČVOU

Lesnaté svahy hranické Hůrky se Svatojánskou skálou a sráznou skalní stěnou Svrčova patří nerozlučně k nezapomenutelnému panoramatu údolí řeky Bečvy u lázní Teplíc n. B. Starobylá bíle polychromovaná kamenná socha Jana Nepomuckého na vysunutém skalisku nad údolím se zadní lesní stěnou je daleko viditelná, zejména z protějších straní levého břehu řeky Bečvy. Svatojánská skála, strmý kopec zaniklého hradu Svrčova a proslulá hranická Propast jsou od jara do podzimu oblíbené zastávky procházek lázeňských pacientů a rekreantů, i obyvatel a návštěvníků města Hranic. S obou skalisek je nádherná vyhlídka a pohled do údolí řeky Bečvy, na protější straně s budovami sanatoria, léčebných domů a vilek, na lázně Teplice, a proti toku Bečvy k ohbí řeky, sevřenému s obou stran pásy lesů.

O původu, době vzniku a důvodech umístění staré kamenné sochy Jana Nepomuckého na strmém skalisku kolují jen dohady a literaturou tradované pověsti. Podle jedné z nich dal sochu sem postavit za záchranu života vrchní úředník hranického panství, jedoucí kočárem silnicí do Teplíc, na něhož se zřítilo mohutné utržené skalisko ze skalní stěny Svrčova, právě když kočár projížděl pod skálou. Je to údajně onen mohutný balvan, ležící podnes pod cestou v řece Bečvě, který dal podnět ke vzniku této pověsti.

Hranický národní buditel Josef H. A. Gallaš (1756—1840) nezaznamenal ve svých rukopisných pracích o dějinách města Hranic a lázních Teplících, sepsaných kol r. 1810, žádné zprávy o stáří a původu této sochy. Opěvuje romanticky jen tradiční rozžihání svíček na skalisku mladými lidmi v předvečer svátku Jana Křtitele koncem 18. století.

Pouze starý učitel češtiny na olomouckém lyceu a jazykový novátor P. Josef Hrdina (1781—1852), žijící od r. 1844 na odpočinku v Hranicích, kde také zemřel, uvádí ve svých rukopisech ze čtyřicátých let, že ještě žijí staří lidé, kteří pamatují, jak byla socha dopravována z města šestispřežím koní úzkou starou hradní cestou lesem Hůrkou k umístění na skalisku. Počítáme-li, že títo staří pamětníci měli v té době kol 70—80 let, odpovídalo by to době šedesátých let 18. stol., tj. době dostavby nového farního kostela na hranickém náměstí. Těžko přístupné skalisko muselo být pro osazení sochy zvlášť upraveno, doprava několika tunové kamenné sochy na nepřístupnou skálu, ješ osazení a řádné zajištění byly v té době technicky jistě obdivuhodným výkonem a pamětihodnou událostí.

Sochařsky hrubě tesaná kamenná barokní socha Jana Nepomuckého, oděného do černé kněžské sutany s bílou pelerinou přes ramena s černým biretem na hlavě, držícího v náručí kříž, vystupující z oblaků, zdobených okřídlenými hlavičkami andělů, je dokladem ranného kultu svatojánského, šířeného církví i vrchností už od počátku 18. století, dávno před jeho blahoslavením a svatořečením.

Hranická vrchnost kníže Ferdinand z Dietrichštejna šířil na svých panstvích už koncem 17. století mariánský kult, a nový kníže Leopold z Dietrichštejna zaváděl v prvním desetiletí 18. století opět na všech svých panstvích kult Jana Nepomuckého. V roce 1707 uzavřel kontrakt s mikulovským sochařem Ferdinandem Grosseem, který zhotovil již svatojánskou sochu pro Mikulov, rodové sídlo Dietrichštejnů, že provede dvě kamenné sochy Jana Nepomuckého také pro náměstí obou měst Hranic a Lipníka n. B., správních center rozlehlých panství hranického a lipnického. Vrchnímu hejtmanu v Lipníku uložil opatřit dva velké kvá-

ty pískovcového kamene pro sochaře a zajistit mu ubytování na zámku v Lipníku a možnost práce v zámecké kůlně. Kamenné kvádry pro sochaře dostal lipenský vrchní hejtmán zdarma z vrchnostenského lomu hraběte Rotála v Bystřici pod Hostýnem. Vylábané kvádry kamene darované Rotálem knížeti, byly dopraveny do Lipníka na saních v zimních měsících počátkem roku 1708 chvalšovskými sedláky.

Sochař Gross započal s prací na jaře r. 1708. Práce byla však velmi obtížná pro neobyčejnou tvrdost kamene. Obě sochy byly v podstatě stejné. Sochař si stále stěžoval na otupení a ničení sochařských dlát, jež musí dávat stále brousit ke kováři, na hroznou práci a nemožnost opracování tvrdého kamene. V létě práci přerušil, odešel z Lipníka a práci nedokončil. Poněvadž ani na výzvy knížete nechtěl sochy dodělat a socha pro Hranice mu byla již dříve zaplácena, dokončil práce podle nového kontraktu lipenský sochař Konrád Sprindler. Socha pro Hranice byla pak dovezena do Hranic a umístěna r. 1708 na vysokém zděném podstavci v balustrádové ohradě na jižní straně velkého náměstí, přímo proti soše P. Marie, stojící na severní straně náměstí. Kamenný městský pranýř, stojící uprostřed náměstí (v místech dnešního farního kostela) stál poněkud bokem k východní straně náměstí.

Novému knížeti Valterovi z Dietrichštejna se při návštěvě města hrubá socha nelíbila. Nařídil proto pořídit novou, umělecky hodnotnější sochu Jana Nepomuckého a starou sochu odstranit. Novou sochu pořídit lipenský sochař Konrád Spindler. Po jejím dokončení r. 1714 byla stará socha Grossova odstraněna.

Kamenná socha Jana Nepomuckého z r. 1708 na skále u Teplíc nad Bečvou.

Foto: L. Svátková 1972

z náměstí a na její místo postavena nová socha Spindlerova, zobrazující celou postavu světcovu. Tato nová socha byla po vystavění nového farního kostela na náměstí v šedesátých letech 18. století přemístěna na předměstí Motošín, protože na náměstí překážela dopravě. Socha, dnes značně poškozená a znehodnocená (uražena celá pravá ruka) byla při rozšíření dálnice na Motošíně r. 1977 přemístěna za městský hřbitov před nově stavěnou budovu pohřební obřadní síně. Socha vyžaduje nezbytně odbornou památkovou restauraci.

Stará hrubá Grossova socha Jana Nepomuckého z r. 1708 byla po r. 1714 umístěna na Motošín před velký dřevěný most přes řeku Bečvu. Po přemístění Spindlerovy sochy z náměstí na Motošín byla dočasně uložena na radnici. Kol r. 1770 byla však odvezena a umístěna na skalisku u Teplíc, kde stojí podnes. Její dvojník, kamenná socha Jana Nepomuckého, započatá sochařem Grossem a dokončená sochařem Spindlerem, sochařsky lépe provedená a více zachovalá, byla umístěna na náměstí v Lipníku n. B., později však rovněž z náměstí odstraněna a umístěna u mostu přes řeku Bečvu do Týna, kde stojí podnes.

Pramení a literatura:

Akta a účetní materiály panství Hranice a Lipník n. B., Státní archiv Opava, prac. Janovice u Rýmařova. B. Indra: Poslední léta života Josefa Hrdiny v Hranicích, ZMHLT 1977 / duben. Fotoarchiv Krajského střediska státní památkové péče v Ostravě.

Mimoškolní výchova mládeže v SK ROH

Polka, valčík, mazurka, diskotance, základy džajvu a rokenrolu, ale také lekce ze společenského chování, ukázky stolování a mnoho dalšího... to vše tvoří náplň kursů předtaneční a společenské výchovy, které již tradičně pořádá Sdružený klub ROH v Hranicích pro žáky 8. tříd základních škol. Letos byli účastníky těchto kursů žáci I. a III. základní školy.

Kdo měl možnost navštívit některou ze sedmi lekcí letošních dvou kursů, určitě se přiklonil k názoru, že tato akce je nanejvýš prospěšná pro čtrnáctileté chlapce a dívky. Snad se to může zdát někomu brzy a jako argument uvést, že za dva roky budou mít stejně taneční. Jenže po dětech současnosti chce moderní doba mnoho, požadavky rostou a je na nás dospělých, abychom jim v lecčems pomohli orientovat se. A základy tance a správného chování — to je také jedna z možností, jak z chlapců a dívek školou povinných vychovávat slušné a zdvořilé občany.

Byly až dojemné ty první nesmělé, rozpačité pokusy o pěknou úklonu, někdy vyvolávaly úsměv první nepodařené krůčky ve snaze ovládnout neposlušné nohy, bylo mnoho zrudlých tváří trémou a úsilím. Ale po několika pokusech a vytrvalém opakování pod vedením zkušených tanečních mistrů se dostavily výsledky. Projevil se smysl pro rytmus, objevily se první plynulé pohyby, pro mnohé dvojice přestával být pohyb na parketu problémem. Srovnat 1. a 2. lekcí se závěrečným věnečkem svádí ke srovnání se známým pořekadlem o nebi a dudách. Ostatně nejlepšími svědky byli sami rodiče, které děti na závěrečný věneček pozvaly. Mohli si se svými dětmi i docela dobře zatančit a obdivovat pěkné chování chlapců a děvčat. A jak jim to také slušelo! Po dřívější neohrabanosti a strachu nezůstalo téměř nic. Nastoupila radost, dobrá nálada a možná i hrdost z toho, co každý účastník kursu dokázal.

Nejcennějším přínosem jsou bezesporu ukázky ze společenského chování. To mnohé děti potřebují. Také pěkné stolování, jak se chovat v restauraci. Každý účastník dostal možnost prožít odpoledne v jídelně a v kavárně hotelu Apollo ve Valašském Meziříčí. Tamní personál připravil tabuli, předvedl ukázky správného stolování a stolničení. A žáci mohli porovnat způsoby a chování třeba se svým

počináním ve školní jídelně. Určitě velmi užitečná lekce.

Kdo však byl duší toho všeho? Taneční mistři manželé Venuše a Karel Chvatíkovi z Valašského Meziříčí, kteří kursy pro školáky po léta vedou. Vedou je s obrovskou trpělivostí, pochopením a citem pro mladé chlapce a děvčata a také s velkým zápletem. Čerpají ze svých bohatých zkušeností nastřídaných za dlouhé roky praxe. Oba taneční mistři i letos dávali svým svěřencům nejen zkušenosti a rady, ale i své srdce. Za to vše jim patří vřelá slova díky. A na závěrečném věnečku své poděkování vyjádřili upřímnými slovy a kyticí karafiátů i děvčata a chlapci.

Co zbývá říci závěrem? Že zážitků bylo mnohem více než lze napsat. Že si lze přát, aby i v příštím roce mohli žáci 8. tříd prožít totéž. A aby to byli opět manželé Chvatíkovi, jimž přejeme zdraví a elán do dalších let, kteří ty mladé opět povedou. Poděkování patří i vedení Sdruženého klubu ROH a zvláště pracovníci S. Ivaně Helclové za péči a snahu, aby celá akce proběhla úspěšně. Díky patří také vedení obou škol a pedagogickým pracovníkům, kteří mají pochopení pro tuto činnost a vidí v ní možnost účinného výchovného působení na mladého člověka. Na shledanou v příštích kursech předtaneční a společenské výchovy a vy, kteří nevěříte v jejich prospěšnost, přijďte se podívat.

Jiří Krumník,
učitel I. ZŠ Hranice

II. ročník soutěže

SÁDROVÝ MUŽ A BETONOVÁ ŽENA

Klub mladých při SK ROH v Hranicích uspořádal dne 31. května 1986 II. ročník soutěže zdatnosti „Sádrový muž a betonová žena“. Akce byla velmi dobře připravena za spolehlivé pomoci příslušníků hranické posádky a pracovníků koupaliště. Její průběh byl skutečně zdařilý. Jen počasí tentokrát soutěži nepřálo. Bylo mimořádně chladno, denní teplota se pohybovala kolem 12°C. Ale tato skutečnost neodradila 17 odvážlivců a nadšenců, kteří se dostavili na start.

Jaké byly podmínky soutěže? Během šesti hodin uplavat 500 m, ujet na kole 50 km, uběhnout 9 km. Pro ženy byly tratě kratší: plavání 400 m, jízda na kole 40 km, běh 4 km.

Při teplotě vzduchu 9°C a vody 17°C se závodníci pustili do boje s časem, vzdáleností a sebou samými. Pro některé bylo plavání osvěžením, pro jiné však již první těžkou zkouškou osobní zdatnosti a pevné vůle. Následovalo rychlé osušení, převlečení, horký čaj a už se pokračovalo na kole na trasách: Hranice — Teplice nad Bečvou — Opatovice — Valašské Meziříčí — Hranice.

A na závěr to nejlepší — přespolní běh, jenž byl posledním čerpáním ze zásoby sil všech zúčastněných.

Podmínky pro získání titulu „sádrový muž a betonová žena“ splnili v daném časovém rozpětí všichni startující. O vítěze v této soutěži nešlo, neboť vyhráli všichni, kteří se nebáli zimy a únavy. Za to jim patří obdiv a upřímné blahopřání. Jsou to:

Tamara Štěrbová
Pavel Bydžovský
Bohumil Kučera
Petr Sysel
Jaromír Tomečka
Vladimír Spilka

Aleš Kubeš
Zbyněk Grepl
Jaromír Foltýn
Vladislav Sommer
Pavel Komínek
Zdeněk Tyralský

Jiří Navrátil
Petr Strážník
Marcel Juráň
Petr Spilka
Stanislav Lánský